

Cephalotaxus drupacea S. et Z. a téli hidegtől nagyon szenvedett, de él; ellenben a *C. Fortunei* egészen elveszett.

A *Gingko biloba* L., hasonlóan nem nekünk való, mert hajtásai majd minden télen megfagynak.

Habár a többi gymnospermák csekélyebb, sőt némelyek semmi erdészeti jelentőséggel sem bírnak, jelenlegi nézeteink szerint; mindazonáltal a parkok kedvelői végett álljanak itt még a következő tapasztalatok:

A *Juniperus*ok közül jól kiállják itt Selmecezen a telet a *Juniperus virginiana* L., és a *Juniperus Sabina* L. Eddig még jól viselte magát a *J. chinensis* L., ellenben szenvedett a fagytól a *J. glama*, míg teljesen kivesztek a hideg miatt: *J. Oxycedrus* L., *J. macrocarpa.*, *J. Bermudaea*.

Égészen jól kiállják nálunk a telet a következők:

Biota glauca., *Chamaecyparis Lawsoniana* Parl., *Thujaopsis stricta.*, *Thuja gygantea*, *Thuja wareana*, *Thuja plicata*, *Thuja falvata*, és mint régen tudva van a *Thuja occidentalis* L., és *Thuja orientalis*; míg ellenben a *Cupressus sempervirens* L. itt nem telet ki.

Selmece, 1880. jul. 3.

Vidéki levelek.

I.

Himodon, 1880. május 10.

Tekintetes Szerkesztő ur! Hartig szerint a kőrisfa (*Fraxinus excelsior*) a tavaszi vetés után következő második tavaszszal, vagyis két év múlva csirázik és kel ki. Feistmantel szerint pedig úgy tanultam, hogy a „kőrisfa a vetés után egy évre, és csak kivételképen csirázik a tavaszi vetés után ugyanazon nyár elején.“

Ugy hiszem, az erdészek között általánosan el van ismerve a fentebb idézett tan; — talán nem fogja tehát tekintetes Szerkesztő ur rosz néven venni, ha ezen fanemre nézve szerény észleleteimet az „Erdészeti Lapok“ szerkesztőségével közlöm.

Az 1878-ik év tavaszán, a faiskolában többféle erdei magvak közt kőrismagot is nagyobb mennyiségben vetettem, mely magvaknak egy része ugyanazon tavasz májushava vége felé kikelt, de csak szórványosan. Itt Feistmantel állítására gondolva, vártam a többi magvaknak kikelését a múlt év tavaszán, a mi be is következett, de daczára annak, hogy a vetényágyakat bőven láttam el maggal, várakozásom nem lett kielégítve, mert a csemeték nem keltek elég sűrűen, és a vetényágyakban oly ritkán állanak, mint az külső értéseknél szokott lenni. Itt tehát valószínűleg a mag volt hiányos, ámbár minden külső látszat nélkül.

A múlt 1879. évi október végefelé ismét vetettem, illetőleg ültettem, kapa után 1 méter széles sorokban körülbelől 40—50 centiméter távolságba kőrismagvat, egy már azelőtt két éven át kapás növények alá használt vágásban. De itt már csakugyan meglepett, még pedig kellemessen lepett meg az eredmény, amennyiben az én kőris-csemetéim, amint a mag kapa után csoportosan ültetve lett, szint oly csoportosan (4—5 csemete egy csoportban) ápril végefelé kelni kezdtek és most már mind ki vannak kelve és gyönyörűen tenyésznek.

Én nem tudom, vannak-e szaktársaimnak ezen fanemre nézve az enyémmel megegyező tapasztalásai, de, úgy hiszem, nem lesz szakszerűtlen, észleleteimet erre vonatkozólag tekintetes Szerkesztő urral közölni, annyival is inkább, minthogy itt a mi vidékünkön nem igen van alkalom az e feletti eszmecserére; az „Erdészeti Lapok“ pedig minden életrevaló szakunkba vágó eszmének nyitva állanak.

Ha azonban az én itt közölt tapasztalásom netalán egy-pár évtizeddel elkésétt volna, és így nem életrevaló, akkor kérem azt szives elnézéssel azon sorsra juttani, a melyre, nem kétlem, az enyém előtt már több ily szerény közlemény jutott. Eltér talán ez is a papirkosárban.

Különben vettem én a már fentnevezett vágásban, ugyan a fent leirt módon, ezen tavasszal is 8 kat. hold területen kőrismagot is, melynek kikelését kíváncsian várom, és ha tekintetes Szerkesztő ur megengedi, annak idejében az eredményről szinte meg fogom tenni jelentésemet.

Tölgymakktermésünk (*Quercus pedunculata*) nagyszerűnek mutatkozik, és ha valami elemi csapás nem éri, sok makkra számíthatunk pagonyomban. De van is reá szükség, mert most már több év óta, makktermésünk nem lévén, ezen mag hiányában, és hogy a vágások legalább beerdősítve legyenek, nagy területet kénytelenítettünk nyárfával (*Populus nigra*) dugványozni.

Ezen fanem a mi lapályos talajunkon ugyan kitünően tenyész, de az e vidéki nép észjárása szerint a „nyárfa csak nyárfa“ és részben igazok van, mert a mi gyönyörű fiatal tölgeseinket, ha növésben messze túlhaladják is, de azoknak értékét sem pénzjöveldmi, annál kevésbé pedig anyagminőségi szempontból, aránylagos, vagy éppen aránytalan gyors növése beszámításával sem fogja elérni.

A mult rendkívül hideg télre sokan azt jövendölték, hogy minden gyümölcs, de még a makktermés is megsemmisült. Én nem tartoztam ezen sötétlátók közé, és reményem nem is csalt, mert nemcsak makk, de minden erdei mag, különösen pedig *Ulmus suberosa* rendkívül gazdag magtermést ígér és gyümölcs is szépen mutatkozik.

Van azonban faiskolámban egy fanem, melynek az elmúlt rendkívül hideg tél határozottan ártott; és ez a tengeri fenyő. 1878. tavasszal főnökömtől kaptam egy kevés *Pinus maritima* magot, és azt a faiskolában egy ágyba elvettem. A cseméték már májusban rendesen kikeltek, és azon nyár folytán meglepő növést (egész 20 centiméterig) értek el. A téli hideg, és talán az 1878/9. téli vizes idő azonban ártani látszott nekik, mert 1879. tavasszal tüleveleik egészen barnás-vörös színt mutattak, miért is tűhullatás és ennek következtében kihalástól féltettem őket. De aggodalmam alaptalan volt, mert a mult nyár folytán csak kevés tüvesztést lehetett rajtok észlelni, máskülönben pedig, nemcsak hogy nem következett be kihalásuk, sőt ellenkezőleg növésük még az első évinél is

vidorabb volt, és őszig 35—40 centiméter magasságot értek el, gyönyörű egészséges színű levélzettel. A mult téli hideg azonban, mult évi hajtásaikat általában elfagyasztotta, sok közülök pedig gyökerestől kihalt. Most már arra vagyok kíváncsi, vajjon mennyire lesznek képesek ezen már csak félig élő csemeték elfagyott hajtásaikat visszapótolni. Minden esetre azonban ugy hiszem, ezen fanem még a mi éghajlatunknál is szelidebbet igényel.

Bocsánatot kérek, hogy közleményemmel minden előzmény nélkül, ugyszólva ajtóstól rohanok be. De hát részemről a jó szándék megvolt, a mi pedig a közlemény értékét illeti, az már tekintetes Szerkesztő ur kegyes bírálatára bízom,*) és maradok, mély tisztelettel:

Ziegelhoffer Mihály,
pagonyerdész.

II.

Temesvártt, Vadászerdőn 1880. juniushó 26.

Tekintetes Szerkesztőség! Megdönthetlenül igaz az a régi jó közmondás, hogy „*verba movent exempla autem trahunt*“, de nincs is erre talán semmiféle más hivatásu embernek annyi szüksége jelenleg, mint épen az erdésznek, ezidő szerint neki jutott osztályrészül buzdítólag hatni környezetére az erdő ügyében, és jó példával járni elő gazdálkodásában, hogy ez vonzó lehessen, kérdés most már mit tegyen? hogy szóval és tettel buzdítólag hathasson, és vonzást gyakorolhasson környezetére?!

Az elsőhöz, ugy tudom, legjobb út egy szerény vidéki levél megírása, a második célhoz úgy közeledhetünk, ha valóhíven megírjuk hatáskörünk élményeit, ám legyen szabad nekem is e helyütt röviden mind azt, a mit egy vidéki levél keretébe szoríthatok, elmondanom.

Temesvár-vidéki tágas lomberdeinket vető-vágások útján használjuk ki, s a sarjadékra vonatkozólag oly eredménnyel, mely a tett természet, ujra erdősítés igényeinek megfelel, az előbbi tarvágási korszakból eredő vágásterületek azonban irtás alatt lévén, ujra erdősítésök csakis ertés útján történhetik meg, láttuk, hogy ezen műveletnél honi tölgyeink makkjából nyert cseme-

*) Máskor is szívesen látjuk és olvassuk.

A szerk.

téink jól megerednek, szeljes, de aránylag igen lassu növekvést mutatnak, mi volt tehát természetesebb, mint némethoni szaktársaink nyomán indulva, s újabb munkáik által buzdítatva, megkísérteni az általok már honosított gyors növésü, kiváló jóságú fával biró, és éghajlatunktól sem irtózó fanemek alkalmazásával foglalkozni, a kezdeményezést mélyen tisztelt főnökeim támogatása mellett megtettük, hozattunk 1879. őszén Karls-Hafenből a „Juglandeae“-ák családjához tartozó *Carya alba*. Nutt. Hikoryfából 500 db. 3 éves csemetét, és ősszel a fagyok előtt elültettük, s daczára a ritka kemény télnek, 481 db. maradt meg belőle, az vigan diszlik, kitelelése tehát igen megfelelő; ezen fanemet azért kísérlettük meg, mert észak-amerikai hazájában nagyon kedvelt, és egész tiszta állabokban is előfordul, fája pedig épület, műszerfának, sőt szentítésre is igen alkalmas, s e tekintetben állítólag a bükkfát is felülmulja, igen élvezhető dióféle gyümölcsöt terem, és ami fő előnye 50—60 éves korában már is szálerdőképen kezelhető, oly arányban, mint ez 80—100 éves tölgyfánál történhetnék csak, megérdemli tehát, hogy nagyobb városok közelében tölgyfáinkat annak idejében pótolná, s a fordattartam rövidülése mellett évekkel elébb részesíthetne azon kihasználási előnyökben, melyekhez tölgyfáink mellett nagyon is késlekedve juthatunk csak el.

Ugyanazon $2\frac{1}{2}$ kh. veténykertben kísérlet tétetett a *Gymnocladus canadensis*, kanadai vasfa 300 db. 3 éves csemetéivel is, melyek a f. év tavaszán ültetettek el, s mindamellet, hogy az áprilisi rendkívüli meleg időjárás nem igen kedvezett nekik, 289 db. vidoran tenyészik belőlök, s valóban öröm nézni a „Kassicae“-ák családjához tartozó ezen csinos fácskákat, kétszer szárnyalt hosszú levelekkel, melyekkel hiszem, pár év mulva tájékunkat nagyon diszítendik, mert 2—3 lábnyi hosszúságot is elérnek kinőtt korokban, de erdeinknek is hasznos fáivá válandnak, mert igen gyors növésü és mindenre jól használható fanem ez, gyümölcsét pedig Kentuckyban kávé helyett használják, kérge szappanyagot is tartalmaz, oly fanem tehát ez, mely érdeklődésünket méltán megérdemli.

Van még veténykertünkben 900 db. *Quercus rubra* 3

éves csemete, melynek hazája szinte Canada, igen diszes fának állítják Németországban, hol már 100 éves példányai is fordulnak elő, 25 méter magasság 1²⁵/₂₅ méter vastagsággal, e méretek mellett 15 méterig ágtsizta e fa, és erdőmivelési tekintetben azért érdemel kiváló figyelmet, mert igen silány talajjal is beéri, és növekvési gyorsaságában a tülevelüekkel vetekedik.

Megkísérlettük még Pensylvania, és Virginia mocsáros mélyedéseinek magzatát a „*Quercus palustris*“ is, mert bánási erdeink mocsáros, ingoványos mélyedéseinek beerdősítése talán egy fanemmel sem sikerülne könnyebben, mint ezzel, hol leginkább a most igen keresett cserzőkéreg nyeresére alkalmas sarjerdőket lehetne vele telepíteni, mert Dr. Professor Kramrodt Bonnban azt találta, hogy némethoni tölgykérgre 12⁷⁵/₇₅ % nedvességi foknál 6⁴⁵/₄₅ % cserző anyagot, a *Quercus rubra* és *palustris* pedig 12⁴⁰/₄₀ % nedvességi foknál 7³⁴/₃₄ % cserző anyagot tartalmaz, növekvése hazai tölgyeinknél sokkal gyorsabb, fája ezekével a versenyt bizvást kiállja, tehát ott, hol ezt a körülmények elfogadhatónak mutatnák, honi tölgyállabjaink helyét idővel előnyösen pótolhatnák a vázolt fanemek.

Ezek honosításának gyakorlati kivitelét pedig még a költség szempontja sem nehezíti meg, mert a *Quercusok* 1000 db. 3 éves csemetéje Karls-Hafenből ide szállítva 40 frtba, a *Carya* és *Gymnocladusék* pedig 90 frtba kerülnek, ha most már az elültetést és minden munkát 1000 dbnál 2 frtba veszünk, 4000 db. csemeténk 288 frtba van, tehát 1 db. kerülne 6⁷/₇ krba, valóban nem sok, ha a távolságot, és a megrendelés csekélységét vesszük számba, s meggondoljuk, hogy otthon sem vagyunk képesek 3 éves tölgycsemetét szembeötlően olcsóbb áron termesztetni.

Kívánom ezek után, hogy oly siker kövesse erdőmivelési, és ertési kezdeményezéseinket minden irányban, mely alkalmas legyen a szakavatottakat, sőt még az utókort is, azon meggyőződésre juttatni, hogy bennünk is meg volt a „*verba movent exempla autem trahunt*“ közmondás iránti kegyelet, és erdeink fentartására irányzott önzetlen buzgalom, melyről biztosítván a tek. szerkesztőséget és maradtam kiváló tisztelettel

Geisinger József, erdőgondnok.

III.

Nagy-Kamond, 1880. júniushó 16.

Tekintetes Szerkesztő ur! Az elmúlt szigorú tél után, a tavasz a növénytenyészetre nézve, mondhatni, kitünően köszöntött be. Nekem különösen feltűnt itten a tölgyek korai lombfakadása, mely annyira korán történt, miszerint ápril 24-kén e fákon 9, egész 15 cm. hosszúságu idei hajtásokat lehetett találni; ott, hol ezek máskor csak május 10-ke körül szoktak rügyezni. Igaz, hogy áprilhóban az első hétben 3—4 napig tartó eső után volt is oly meleg, hogy az némely kánikulai napnak sem vált volna szégyenére. Sajnos azonban, hogy ezen igen korai jó idő, a május elején megeredt esők következtében oda módosult, hogy miként ugyis ismerve van, több helyeken a fagy a növényzetben nevezetes károkat tett.

Nálunk a vetésekben nem, azonban az ültetvények, minők: kukoricza, burgonya, bab, úgy a kerti veteményekben, sok helyen okozott károkat.

Az erdei fák közül legtöbbet a tölgyek, azután az ákác és bálványfa szenvedtek; mely fák ma, midőn e sorokat írom, mintha megperzselve lennének, úgy néznek ki.

Különös érzelmeket képes a szemlélőben éleszteni azon, erdészek által, sajnos, nem ritkán észlelt eset, midőn a különben egykoru, s majdnem egyenlő növésű fiatalos egynemű fájának egyik példánya a fagytól megkimélve teljesen ép s üde lombozattal szemlélhető, míg a másik egészen mellette álló példány, mintegy megszenesedett mumia, meghalva lenni látszik. Nemkevésbé az is, midőn a 3—4 éves tölgy vetényekben itt-ott előforduló, egyes jobb növésű vagy tán néhány évvel idősebb példányok szinte ép, míg a körülöttük elterülő apróbb társaik, a legsiralmasabb leforrázott állapotban szemlélhetők.

Szomorú kép ez! nem csak az erdészgazda vagy természetbarát, de minden jobb érzésű ember előtt is. Fájdalom, hogy elfordítva ettől tekintetünket, az, ama másik, ennek ugyan ily szomorú társán fog megakadni, mely a múlt, szigorú télnek fagyáldozatait mutatja. Ott látjuk ugyan is, az utak

mellett kiültetett eperfákon, midőn tavali hajtásaik $\frac{1}{4}$ egész $\frac{3}{4}$ részben, több helyen egyes vastagabb ág kivételével, az egész korona, sőt az egész fa is elfagyva van. Amott az ut melletti gyümölcsösnek, gyönyörű gyertyán eleven sövénye, s az azon belőli teljes virágu orgona, jázmin, s egyéb disz cserjéi, melyek pompás illatu virágaikkal máskor oly kedvesen hatottak az ember kedélyére, most csak mint egy értéknélküli keret, melyből a képet — gyönyörű gyümölcsfákat, minők: alma, körte, barack és több e félék, nagyrészen kitépve látjuk. S ezt, mind a mult szigoru tél okozta! Szóval, nálunk a mult tél oly szigoru volt, hogy a már 25—30 telet kiállott erős, ép- és egészségesnek látszó alma s egyéb főtebb említett gyümölcsfák, nagyrészen elfagytak. Ugyan így jártak ezenkívül még a szőlőlugasok majdnem általánosan.

Hogy ennek az erdei fákra is volt hatása, nem akarom, nem merem állítani; de tekintve kertemben álló néhány fiatal szomorú fűzet, melyek kifakadtak ugyan, azonban rá mintegy 5—6 nap mulva a koronák sárgulni kezdettek, azután pedig a törzs egész hosszában az ugynevezett oldalhajtások (fattyuhajtás) törtek ki, most a koronától lefelé száradni kezdenek — föltehető, miszerint általam a tölgyeken észlelt, s a szokottnál nagyobb mérvben előforduló ily nemű fattyuhajtások, szintén a fagnak következményei.

Tétettek-e erre nézve észleletek máshol is? igen kívánatos volna tudni.

Nagyon szeretnék még közölni ez alkalommal, az eperfára vonatkozó néhány oly adatot, melyek t. szakférfiaink figyelmét, úgy látszik, egészen elkerülték eddig*); de mert multkori levelem ugyis nagyon hosszú volt, azért nem akarok jelenleg is tán t. levelező társaim rovására tek. szerkesztő ur jóságával visszaélni.

Tehát maradok a ki vagyok Tekintetes Szerkesztő urnak

alázatos szolgálója

Figura József,

urad. erdész.

*) Szivesen fogadjuk.

IV.

Marczali, 1880. július 11.

Tekintetes Szerkesztőség! A legközelebbi mult tél szigora, a rendkívül fagy és hideg Somogy megyében is nagy károkat okozott, kivált a gyümölcsösökben, hol a barack, szilva szenvedtek legtöbbet; most a nedvkeringés első folyamát bevégezvén, a fagykárok világosan constatálhatók.

Kíváncsi voltam arra is, vajjon az ujon megtelepített tengerifenyő (pinus maritima) ültetések kiállották-e ezen tél sanyaruságait; azonban a napokban utazásaim közben sajnosan győződtem meg arról, miként a tengerifenyő ültetések, úgy egyes példányok, még 10—12 éves koruk is, egytől egyig teljesen elfagytak; és általában e vidéken a hol megfordultam, egyetlen ép tengeri fenyő sem maradt meg, hanem mint vázak szárazan állanak.

Rendes viszonyok közt e fanem tehát jól tenyész; a mult évihez hasonló telek azonban a fiatalabb állabokat megsemmisítik; még csak azt lenne érdekes tudni, hogy 40 évesnél idősebb példányai e fanemek a mi éghajlatunk alatt kiállották-e a mult tél rendkívül nagy hidegét, vagy ezek is elpusztultak, mire nézve más vidékbeli szaktársak adhatnának felvilágosítást.

Teljes tisztelettel maradva a tek. szerkesztőségnek
alázatos szolgája
Tóthi Szabó Sándor.

Szabályzat a m. kir. közalapítványi erdőtisztek és erdőőrök egyenruhájára nézve.

I. Erdőtisztekek egyenruhája.

1. Zubbony szürke tricót posztóból, szabása megegyező a honvédtiszti zubbonyéval. A galléron zöld posztó hajtóka, melyen, valamint a zubbony-ujjakon is a rangfokozati jelvény van, és pedig.